

Leidraad kandidaat-inlezers

1	Hoe werkt Luisterpunt?	3
1.1	De opnamestudio's en de studiemeesters.....	4
1.2	De inlezer.....	4
1.3	Hoe verloopt de samenwerking tussen Luisterpunt en de inlezers?	4
2	Wat verwacht een luisterende lezer van de inlezer?	5
2.1	Levendig maar discreet.....	5
2.2	Met taalgevoel en tekstbegrip	5
3	Stem, uitspraak en intonatie	6
3.1	Een welluidende stem.....	6
3.2	Een verzorgde uitspraak	6
3.3	Intonatie en timing.....	7
4	De beoordelingscommissie	7
4.1	De stem en leesproef	8
4.2	Onze werkwijze	8
5	Hoe stelt u zich kandidaat als inlezer?	8
5.1	Het resultaat	9
6	Tot slot	9
6.1	Bijlage 1	10
6.2	Bijlage 2.....	10
6.3	Handige tips voor de inlezer	10

Mevrouw,
Mijnheer,

U toonde zich bereid om als inlezer mee te werken aan de boekencollectie van Luisterpunt, de openbare bibliotheek in Vlaanderen en Brussel voor mensen met een leesbeperking. Wij waarderen uw bereidwilligheid in hoge mate.

Omdat Luisterpunt voor zijn gebruikers het beste wil, stelt het hoge eisen aan ieder aspect van zijn werking. De kwaliteit van de luisterboeken staat daarbij bovenaan. We zijn er zeker van dat u deze mening deelt.

Als stemmencommissie hebben we de taak te waken over de kwaliteit van de voorlezers. We willen u hierna aangeven wat daarbij onze uitgangspunten zijn en hoe we werken. Zo kunt u zich voorbereiden op uw stem- en leesproef.

We zijn erg selectief. Dat verwachten onze gebruikers van ons. Maar ons oordeel is ook heel beperkt. We zoeken gewoon uit of u een geschikte inlezer bent. We spreken ons verder niet uit over uw taalvaardigheid.

We danken u alvast dat u de tijd neemt om deze bundel te lezen. U geeft hiermee aan dat het u ernst is. U wil meehelpen om mensen met een leesbeperking volwaardig leesplezier te bezorgen. Welkom!

Mark Lefever

Voorzitter stemmencommissie

Luisterpunt

Luisterpunt is de Vlaamse openbare bibliotheek voor personen met een leesbeperking. U vindt meer informatie over ons op www.luisterpuntbibliotheek.be en www.ikhaatlezen.be (voor kinderen en jongeren met dyslexie, én voor hun ouders en begeleiders).

In de volgende tekst vertellen we hoe Luisterpunt werkt (paragraaf 1). We geven ook aan wat de luisterende lezer verwacht van een luisterboek (paragraaf 2). We gaan in op de parameters die de stemmencommissie bij een stembeoordeling in acht neemt (paragraaf 3). U kunt lezen hoe deze commissie in de praktijk werkt (paragraaf 4). En tot slot leggen we uit hoe u zich als kandidaat aanmeldt (paragraaf 5).

1 Hoe werkt Luisterpunt?

Luisterpunt is de Vlaamse openbare bibliotheek voor personen met een leesbeperking. Iedereen die moeilijk of geen gewone boeken kan lezen, kan bij ons terecht. Of je nu blind of slechtziend bent, afasie, MS of dyslexie hebt, genieten kan je van onze boeken in aangepaste vorm. Onze slagzin is: iederéén kan lezen!

Luisterpuntbibliotheek heeft ongeveer 25.000 Daisy-luisterboeken en bijna 15.000 brailleboeken. Ze zijn er net zoals andere boeken in alle soorten en genres. Jaarlijks komen er een 1.000-tal boeken bij.

Lid worden en boeken lenen is gratis.

Om onze doelgroep perfect te bereiken werkt Luisterpunt als verzendbibliotheek. We sturen de boeken gewoon op met de post (braillebanden of Daisy-cd), of de lezer downloadt of streamt het Daisy-boek rechtstreeks via internet (Daisy-online). Alles wat onze lezers nodig hebben om boeken te bestellen, vinden ze gewoon online: [onze catalogus](#) en het interactieve [Mijn Luisterpunt](#). Geen internet, geen probleem, dan helpen wij graag telefonisch, 02 423 04 11. Daarnaast lenen meer dan 4 op 5 lokale bibliotheken Daisy-boeken, Daisy-spelers en –software uit.

Een Daisy-boek kan je met een mp3-speler beluisteren. Er bestaan ook speciale Daisy-spelers en apps. Die hebben vele voordelen, zoals het trager of sneller afspelen van boeken, zonder dat de stem vervormd gaat klinken. Zo kan elke lezer op zijn/haar eigen tempo luisteren. Het toestel onthoudt voor elk boek apart waar de lezer is gebleven. Terugbladeren, en zelfs stiekem vooruit lezen: het lukt allemaal. Er bestaat ook gratis software om je computer als Daisy-speler te gebruiken.

1.1 De opnamestudio's en de studiomeesters

De Daisy-luisterboeken worden opgenomen in 16 studio's, verspreid over 10 locaties in Vlaanderen en Brussel. U vindt de adresgegevens als bijlage bij deze tekst. U kunt er lezen dat die studio's behoren tot verschillende organisaties die samenwerken om de bibliotheek van Luisterpunt te voorzien van luisterboeken van de hoogste kwaliteit.

Een studio wordt dagelijks gerund door een of meer studiomeesters. Die staan in voor een perfecte technische digitale opname. Daarnaast zorgen ze ook voor een vlotte organisatie en zijn ze het eerste aanspreekpunt voor de inlezer. De studiomeester beschikt meestal over veel ervaring en deelt die graag met de inlezer.

1.2 De inlezer

Hier komt u in beeld, en uw rol in het kwalitatieve verloop is niet de minste!

Inlezers zijn vrijwilligers. Een stem- en leesproef wijst uit of ze beschikken over een aangename stem, een correcte uitspraak, een levendige maar beheerste expressie en een goed taalgevoel. Deze proef en ieder van deze selectienormen komen verder in deze tekst aan bod.

Luisterpunt stelt aan de inlezers hoge kwaliteitseisen. Het beluisteren van een boek vergt immers gemiddeld tien uur. Een luisterende lezer wil in die tien uur zijn luisterplezier niet laten beknotten door een inlezer met een schorre stem, een slordige uitspraak of een die steevast verkeerde zinsklemtonen legt.

We selecteren dus zorgvuldig. Wanneer we niet ingaan op het vrijwillige aanbod van kandidaat-inlezers spreken we ons niet uit over hun mogelijke kwaliteiten als verteller, zanger, acteur, lesgever, nieuwslezer of andere activiteiten waar ze blijk kunnen geven van grote spreekvaardigheid en stemsouplesse. Ons gaat het enkel om het voorlezen van een tekst voor een luisterboek. Dat is een heel eigen gegeven.

1.3 Hoe verloopt de samenwerking tussen Luisterpunt en de inlezers?

- Luisterpunt streeft naar inleessessies van 1,5 uur per week.
- We vragen dat de inlezer zich voorbereidt op zijn leeswerk. Zo kan vooraf lezen van het boek helpen bij het tekstbegrip. Dat heeft een invloed op de kwaliteit van het afgeleverde leeswerk.
- Om de studioplanning vlot te laten verlopen hebben we graag dat de inlezer de afgesproken studioreservering zo goed als mogelijk volgt.

- Soms kunnen er bemerkingen zijn - ten goede of ten kwade - bij de kwaliteit van het leeswerk. Die kunnen komen van gebruikers, van de studiemeester of van de stemmencommissie (zie verder). Van die bemerkingen moeten we werk maken en ze niet naast ons neerleggen.

2 Wat verwacht een luisterende lezer van de inlezer?

De ervaring leert dat een luisterende lezer er de voorkeur aan geeft dat een voorgelezen boek levendig klinkt, dus niet vlak. De inlezer moet blijk geven van taalgevoel en tekstbegrip. Een inlezer mag vooral niet tussen de tekst en de luisterende lezer in gaan staan.

2.1 *Levendig maar discreet*

Voorlezen is beslist niet 'vlak' of neutraal lezen, zonder intonatie dus. Een gedrukte tekst staat immers vol visuele indicaties: leestekens, bladschikking en allerlei andere typografische elementen. Die indicaties moet de inlezer hoorbaar maken. Dat doet hij met intonatie en timing. Dat is niet gemakkelijk. Neem nu de aanhalingstekens. Een inlezer geeft weliswaar hoorbaar aan dat het hier om een stukje tekst gaat dat uitgesproken wordt door een van de personages. Maar hij gaat niet zo ver om de stem theatraal na te bootsen zoals hij denkt dat die zou moeten klinken: boos, opgewonden, snikkend of lacherig.

Wie een tekst voorleest behoudt een zekere afstandelijkheid, zonder evenwel te verdwijnen achter de tekst. Een inlezer is geen spooklezer. Hij klinkt dus niet vlak. Hij maakt het tekstbeeld hoorbaar, leestekens monden uit in hun auditieve equivalent, schrijftaal gaat resoneren, de tekst komt tot leven.

Laten we het zo stellen: een inlezer reikt een tekst aan, maar met discretie. Zodat de finale luisterende lezer niet gehinderd wordt door iemand die bij wijze van spreken met de tekst aan de haal ging.

2.2 *Met taalgevoel en tekstbegrip*

Zinsbouw en zinslengte, woordkeuze, grammaticale vondsten: ze geven een tekst de hartslag die de schrijver bij het schrijven voor ogen staat. De inlezer pikt dat ritme op. Zoiets vergt veel taalgevoel. De inlezer zorgt er vervolgens voor dat zijn leesstijl soepel meedeint op dat genetische ritme van de tekst. Hij brengt de tekst op een levendige manier die aansluit bij de intentie van de schrijver. Zoiets vergt een perfecte beheersing van stem en uitspraak. Over de kwaliteiten van stem en uitspraak hebben we het verder nog.

Iedere auteur - weze het een romancier, journalist of essayist - doet een beroep op het logisch vermogen dat taalgebruikers met elkaar delen. Schrijft zo'n auteur 'de koning is dood, leve de koning' dan speelt hij met zijn lezers een spelletje. Er staat meer dan er staat. Of hij schrijft: 'wie had dat kunnen bedenken?'. Vijf woorden, vijf mogelijke zinsaccenten, vijf verschillende betekenissen. De enige juiste betekenis volgt uit wat aan deze zin voorafging. Zinsklemtonen vragen dus tekstbegrip.

3 Stem, uitspraak en intonatie

Zoals we al zeiden: een luisterende lezer doet over een boek gemiddeld tien uur. Dat moeten uren zijn van ongestoord leesplezier. Wat het oor betreft zijn daar voor nodig: een welluidende stem, een verzorgde uitspraak, een slimme en afwisselende intonatie.

3.1 Een welluidende stem

Een stemgeluid komt het best ontspannen tot stand. Het strottenhoofd ligt laag, de toonhoogte is natuurlijk, een goede ademhalingstechniek en een juiste stemplaatsing zorgen voor een mooie resonans. Zo'n stem is aangenaam om te beluisteren. Een kelige stem die van achter in de keel komt is zowel voor de spreker als de luisteraar vermoeiend. Een nasale stem komt schel over. Een geknepen stem zit vol spanning.

Een stem heeft een fysieke, medische en zelfs psychologische dimensie. Fysiek geeft de lichaamsbouw iedereen zijn eigenste stemgeluid en stemkleur. Wie natuurlijk leest gaat zijn stem niet nodeloos lager leggen, of hoger. Medisch kan er met een stem soms hoorbaar wat mis lopen. Een schorre of een hese stem, een stem die snel slap gaat klinken: logopedisten en foniaters weten er alles van. De commissie stelt uiteraard geen medische diagnose, maar let wel op hoorbare mankementen. Een stem heeft ook een psychologische dimensie. Een natuurlijke stem klinkt 'warm', 'vertrouwenwekkend', 'onbevangen', 'betrokken'.

Een stem kan evolueren. In de loop van de tijd kan een stem aan kwaliteit inboeten. Daar moeten we waakzaam voor blijven.

3.2 Een verzorgde uitspraak

Onze inlezers hebben een niet-gekleurde Belgisch-Nederlandse uitspraak. Aan hun uitspraak is dus niet of nauwelijks te horen uit welke stad of streek ze afkomstig zijn. Ze hebben ook een goede kennis van de standaarduitspraak van het Nederlands. Is het nu epidemie of epidemie? En is het pagina of pagina? Indien nodig, zoeken ze het op op VRTtaal.net (doorklikken naar Uitspraak, daarna naar de beginletter van het woord).

Hun uitspraak is niet gekapt of hypercorrect. Geen spellinguitspraak ook. We lezen zoals we spreken. Daarom spreken we de eind-n van een werkwoord op –en niet uit, tenzij wanneer er een klinker op volgt (we leze voor uit het boek/we lezen uit het boek voor). Idem met de eind-n van meervoudsvormen (de boeke liggen op de plank). Ook zeggen we ‘Hij pakt z’n boek’ (ook als er ‘zijn’ staat; alleen als ‘zijn/mijn’ beklemtoond is lezen we de tweeklank (Dat is mijn boek, niet het jouwe’).

Onze inlezers passen de assimilatieregels spontaan en volgens de regels toe.

Uitspraakstoornissen kunnen natuurlijk niet. Lispelen, een weggemoffelde r-klank, of een zware huig-r die de omliggende lettergrepen meetrekt, een s-klank die fluit: zoiets is voor een luisterende lezer bijzonder hinderlijk.

Een goede uitspraak vergt een veerkrachtige articulatie. De klanken worden op de juiste plaats gevormd, er is een goede tongspanning. Kaakklem staat een goede mondopening niet in de weg. En de lippenstand is steeds aangepast.

3.3 Intonatie en timing

We hadden het eerder al over de intonatie en de timing. Zij zijn de dragers van de interpretatie. Het is verleidelijk voor een inlezer om hier het onderste uit de kan te halen. Dat leidt tot overexpressie en zoiets vindt een luisterende lezer al gauw opdringerig.

Een zin heeft meestal slechts één tot twee accenten, waarbij een van die twee soms dominant is en het andere aanvullend. Er zijn geen regels hier. De accenten worden bepaald door de betekenis van de woorden in de zin. En die betekenis volgt uit de logica (en soms ook uit de emotionele lading) van de tekst. Tekstbegrip bij de inlezer, daar draait het dus om.

Gaat een inlezer accenten uitstrooien over de hele zin, dan krijg je een huppelende manier van lezen. Vervelend. En steeds het accent op dezelfde plaats – bij het begin of altijd maar op het einde van de zin- ontnemt een tekst ieder reliëf. Ook niks.

Een inlezer weet dat je een accent op drie manieren kunt leggen. Door iets luider te klinken (dynamisch accent), door een woord te rekken of het even een kleine pauze vooraf te geven (temporeel accent), of door te variëren met een dalende of stijgende toonhoogte (melodisch accent). Die drie accenten geven een inlezer de mogelijkheid om af te wisselen. (Het dynamisch accent is microfoontechnisch soms riskant. Dan moet een studiemeester al wel eens ingrijpen.)

4 De beoordelingscommissie

Luisterpunt en de productiecentra hebben een stemmencommissie samengebracht om de stem en de leestechiek van kandidaat-inlezers in te schatten en ze al dan niet als inlezer te aanvaarden. Die beoordeling gebeurt aan de hand van een stem- en leesproef.

In die commissie zijn gebruikers, studiemeesters en professionele lezers vertegenwoordigd. Ze wordt voorgezeten door Mark Lefever. De secretaris van deze commissie is H el ene Aernoudt.

4.1 De stem en leesproef

De stem- en leesproef bestaat uit het voorlezen van een zakelijke en een verhalende tekst. In die teksten komen woorden voor uit een andere taal, er wordt gewisseld van directe naar indirecte rede, het zijn teksten die om tekstbegrip en taalgevoel vragen.

De kandidaten krijgen rustig de tijd om de teksten in te oefenen. De studiemeester zorgt ervoor dat de opname in de beste omstandigheden verloopt. De kandidaten vernemen binnen de maand na de proef per brief het resultaat van hun stemproef.

De stem en leesproef is er niet alleen voor nieuwe kandidaten. Ook inlezers met een lange leeservaring kunnen uitgenodigd worden. Als er dwingende indicaties zijn dat er sleet komt op de kwaliteiten van een inlezer dan moeten we samen een oplossing zoeken.

4.2 Onze werkwijze

De leden van de stemmencommissie beluisteren individueel zorgvuldig de opnames van de stem- en leesproef. Die krijgen ze onmiddellijk na de opname toegeleverd door de studiemeesters.

Ze hanteren hierbij een beoordelingsrapport die u vindt als een bijlage bij deze bundel. U zult merken dat al de parameters aan bod komen die we in hoofdstuk twee en drie van deze bundel benoemen. De beoordelingen worden door de secretaris bijeen gelegd en wanneer dat niet leidt tot een duidelijke beslissing in een of andere richting wordt er grondig overlegd.

De uiteindelijke beslissing wordt door de secretaris binnen de maand na de opname schriftelijk meegedeeld aan de kandidaat. Die beslissing is ofwel positief, ofwel negatief.

Soms heeft de stemmencommissie het gevoel dat een kandidaat mits oefenen of bijsturen beslist een kans maakt om toch in aanmerking te komen als inlezer. In zo'n geval nodigen we de kandidaat uit op een tweede stemproef.

5 Hoe stelt u zich kandidaat als inlezer?

U neemt contact op met de studiomeester van de studio waar u graag aan de slag wil (adresgegevens van de studio's als bijlage). De studiomeester maakt met u een afspraak voor de opname van de stemproef. Het lezen zelf neemt ongeveer een half uur in beslag.

Die stemproef is misschien wel stresserend, maar de studiomeester zal er alles aan doen om de opname in de beste omstandigheden te laten verlopen. Een verspreking of een opstoot van zenuwachtigheid: daar passen we een mouw aan. Wij zijn op zoek naar goede inlezers en we waarderen dat u ons helpt bij die zoektocht.

5.1 Het resultaat

De beslissing van de stemmencommissie is onherroepelijk. Wie tot onze spijt na grondige beluistering niet aanvaard wordt als inlezer moet evenwel dit beseffen: de commissie doet enkel een uitspraak over de kwaliteiten om een tekst zo te lezen dat een luisterende lezer een boek in de beste omstandigheden tot zich kan laten komen. De spreek- en taalvaardigheid van een kandidaat in allerlei andere omstandigheden blijven buiten beschouwing.

Laat een negatieve beslissing geen domper plaatsen op uw bereidheid om zich in te zetten voor mensen met een leesbeperking. Er zijn nog andere initiatieven waar uw bereidwilligheid zeer zal worden gewaardeerd. Zorgbib Rode Kruis-Vlaanderen (vroeger heette deze bibliotheek Rodekruisziekenhuisbibliotheken) verzorgt een boeken- en bibliotheekwerking in rusthuizen, ziekenhuizen en asielcentra. Hun collectie bestaat vooral uit groteletterboeken, maar ze bieden ook cd's en dvd's aan. Zij lenen trouwens van Luisterpunt een grote collectie Daisy-boeken voor hun honderden uitleenpunten in deze instellingen. Aanmelden kan via zorgbib@rodekruis.be.

6 Tot slot

U kent ondertussen de overtuiging van Luisterpunt: leesplezier is universeel.

Sommige mensen lezen met de ogen, anderen met de vingers (braille) en nog anderen met de oren. Wij vinden: iederéén heeft recht op leesplezier. Knap dat u daar als inlezer aan wil meewerken. Alvast bedankt!

Namens de stemmencommissie,

Mark Lefever

6.1 *Bijlage 1*

Adresgegevens studio's (met beherende organisaties).

6.2 *Bijlage 2*

Beoordelingsformulier van de stemmencommissie.

6.3 *Handige tips voor de inlezer*